

MARTYNA WĘGLARSKA
Instytut Historii Sztuki UWr
ORCID: 0000-0002-1558-9490

Nieznany obraz Jana Trycjusza w kościele parafialnym pw. św. Wawrzyńca w Strzelcach Opolskich¹

Unknown Painting of Jan Trycjusz in Saint Lawrence's Parish Church in Strzelce Opolskie

Abstract

The article touches the problem of the altar picture from Saint Lawrence's parish church in Strzelce Opolskie whom author had been unknown for a present time. The author describes the painting, focus attention to unmentioned for today signature and confirm the authorship of Trycjusz by comparing the painting with others works of the artist. In the article, the patterns, probable founders, and meaning of *Salus Populi Romani* are shown. Moreover, the act of foundation explains the artistic relation between Strzelce Opolskie and Kingdom of Poland.

Keywords: Trycjusz, *Salus Populi Romani*, Saint Lawrence's Parish Church in Strzelce Opolskie, Altar Picture from Saint Lawrence Parish Church in Strzelce Opolskie.

Abstrakt

Artykuł porusza problem obrazu ołtarzowego z kościoła parafialnego pod wezwaniem św. Wawrzyńca w Strzelcach Opolskich, którego autorstwo było do tej pory nieznanne. Autorka opisuje dzieło, zwraca uwagę na wcześniej niewspominaną sygnaturę i potwierdza autorstwo Trycjusza poprzez porównanie dzieła z innymi pracami malarza. W tekście zwraca

¹ Składam podziękowanie prof. dr. hab. Andrzejowi Kozielowi za zwrócenie mojej uwagi na ten obraz oraz udostępnienie materiału ilustracyjnego.

się uwagę na wzory i znaczenie kultu Matki Boskiej Śnieżnej, a także na możliwych fundatorów przedstawienia, dzięki którym sam akt fundacji pokazuje relacje artystyczne Strzelców Opolskich z Koroną.

Słowa kluczowe: Trycyjusz, Matka Boska Śnieżna, kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca w Strzelcach Opolskich, obraz ołtarzowy z kościoła parafialnego w Strzelcach Opolskich.

Choć kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca w Strzelcach Opolskich został wzniesiony w latach 1904–1907 według projektu architekta Georga Güldenpfeniga (1873–1914)², to jednak w jego wnętrzu zachowały się cenne elementy wyposażenia pochodzące z poprzedniej, barokowej świątyni. Uwagę zwraca przede wszystkim znakomity dwukondygnacyjny ołtarz główny z bogatym rzeźbiarskim i malarskim wyposażeniem (il. 1). Dzięki zebranych przez Waltera Krausego przekazom archiwalnym wiemy, że nastawa ta powstała w latach 1697–1700 i 1712 r., a całość kosztowała 419 talarów. Pierwsze prace stolarskie w 1697 r. wykonał niejaki Walek z Tworoga koło Gliwic za sumę 175 talarów, a przez dwa kolejne lata niewymieniony z nazwiska rzeźbiarz z Wrocławia stworzył rzeźby oraz ornamentálną dekorację nastawy³. Jak wykazał Artur Kolbiarz⁴, był on tożsamy z wrocławskim artystą Johannem Christophem Königiem, który w 1712 r. wykonał „glorię”, czyli umieszczoną w centralnej części ołtarza rzeźbiarską oprawę obrazu Matki Boskiej Śnieżnej⁵ (il. 1).

Autorstwo i czas powstania tego malowidła były jednak dotąd niezbrane. O obrazie milczy historyczna monografia parafii pw. św. Wawrzyńca w Strzelcach Opolskich pióra Alfonsa Nowacka⁶, nie wymienia go także, co dziwi, najnowsze opracowanie poświęcone malarstwu barokowemu na Śląsku⁷. Natomiast w zeszy-

² Alfons Nowack. 1924. *Geschichte der Pfarrei Gross Strehlitz in Oberschlesien*. Gross Strehlitz: A. Wilpert, 141–146.

³ Walter Krause. 1933. *Grundriss eines Lexikons bildender Künstler und Kunsthandwerker in Oberschlesien, von den Anfängen bis zur Mitte des 19. Jahrhunderts*. T. 1. Oppeln: Der Oberschlesier, 161.

⁴ Artur Kolbiarz. 2011. Perspektywy badań nad twórczością Johanna Christopa Königa. W *Między Wrocławiem a Lwowem. Sztuka na Śląsku, w Małopolsce I na Rusi Koronnej w czasach nowożytnych*. Red. Andrzej Betlej, Katarzyna Brzezina-Scheuerer, Piotr Oszczanowski, 185. Wrocław: Acta Universitatis Wratislaviensis 3291. Historia Sztuki 31.

⁵ Krause. 1933. *Grundriss eines Lexikons bildender Künstler und Kunsthandwerker*, 147. Informacja o wykonaniu przez Königa w 1712 r. „glorii” była przez późniejszych badaczy niesłusznie uznawana za podstawę do datowania całego ołtarza. Zob.: Tadeusz Chrzanowski. 1974. *Rzeźba lat 1550–1650 na Śląsku Opolskim*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 285; Konstanty Kalinowski. 1986. *Rzeźba barokowa na Śląsku*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 154.

⁶ Nowack. 1924. *Geschichte der Pfarrei Gross Strehlitz in Oberschlesien*.

⁷ Andrzej Koziół. Red. 2017. *Malarstwo barokowe na Śląsku*. Wrocław: Via Nova.

cie *Katalogu zabytków sztuki w Polsce* dotyczącym powiatu strzeleckiego autorstwa Ewy Dwornik-Gutowskiej i Ewy Symbratowicz dzieło to zostało lakonicznie opisane jako praca nieznanego malarza powstała zapewne w XVII w.⁸ Tak mało precyzyjna informacja o autorstwie i datowaniu obrazu została powtórzona w przeglądzie zabytków na Śląsku⁹ oraz w karcie inwentaryzacyjnej obiektu autorstwa Anny Zeman¹⁰.

Ten brak podstawowych danych o dziele wysokiej klasy artystycznej, które stanowi najważniejszą ideowo i kompozycyjnie część nastawy, jest zastanawiający. Do pewnego stopnia tłumaczy go usytuowanie obrazu w przeszklonej gablocie w niedostępnej dla wiernych części prezbiterium oraz fakt, że przez długi czas malarskie przedstawienie Matki Boskiej Śnieżnej było przesłonięte sukienką z haftem wypukłym, co wydatnie utrudniało przeprowadzenie naukowych badań. Podczas ostatniej konserwacji ołtarza, która miała miejsce w 1975 r., zakrywająca obraz sukienka została usunięta, a samo malowidło oczyszczone i poddane renowacji. I od tego czasu już nic nie stoi na przeszkodzie, by się mu dokładniej przyjrzeć.

Obraz został namalowany farbami olejnymi na płótnie o wymiarach ok. 120 × 80 cm (il. 2). Jest kopią pochodzącej z XII w. cudownej ikony Matki Boskiej Śnieżnej (*Salus Populi Romani*) z bazyliki *Santa Maria Maggiore* w Rzymie (il. 3). Przedstawia w półpostaci Maryję z Dzieciątkiem na ręku, odzianą w błękitny maforion ze złotą obwódką, ze złotym krzyżem na czole i gwiazdą na prawym ramieniu, zachowaną w tym samym kolorze. W lewej ręce, podtrzymującej Jezusa, Matka Boska trzyma białą chustkę. Nad głowami obu postaci są zawieszony na drucikach srebrne korony, a w obu górnych narożnikach wypisane zostały greckie litery *M-P* i *ΘΥ*. Natomiast poniżej malarskiego przedstawienia znajdują się dwie inskrypcje. Na polichromowanej ramie umieszczony został kapitalikowy napis odnoszący się do tematu przedstawienia: *DEIPARÆ VIRGINIS ...ES OVE ROMÆ SVMMA VENE*, a nieco powyżej ramy w środkowej części przedstawienia widnieje dobrze czytelny podpis twórcy obrazu i data jego powstania: *Jan Trycius Pinx. 1663* (il. 4).

Ta ponad wszelką wątpliwość autentyczna sygnatura jednoznacznie świadczy, że twórcą strzeleckiego dzieła był znany krakowski malarz Jan Trycjusz (zm. 1692), a sam obraz został namalowany w 1663 r. Trycjusz, określany w źródłach

⁸ Ewa Dwornik-Gutowska, Elżbieta Symbratowicz. 1961. Powiat Strzelecki. W *Katalog zabytków sztuki w Polsce. Województwo opolskie*. Tom 7. Red. Tadeusz Chrzanowski, Marian Komecki, 42. Warszawa: Instytut Sztuki PAN.

⁹ Sławomir Brzezicki, Christine Nielsen, Grzegorz Grajewski, Dietmar Popp. Red. 2006. *Zabytki sztuki w Polsce – Śląsk*. Warszawa: Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków, 815.

¹⁰ Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu. *Katalog zabytków ruchomych, Strzelce Opolskie, kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca, Obraz – Matka Boska Śnieżna z Dzieciątkiem*.

także jako Tricius, Tretko albo Tretkowski¹¹, był malarzem wysokiej klasy, portrecistą trzech królów polskich, klucznikiem na Wawelu, opiekunem tamtejszej galerii malarstwa i osobą odpowiedzialną za konserwację dzieł sztuki na zamku. Jako jeden z nielicznych polskich malarzy cechowych zwieńczył swoją artystyczną edukację wędrówką czeladniczą po Europie. Doskonalił swój warsztat w tak ważnych ówczesnie ośrodkach sztuki, jak Paryż i Antwerpia, a także Gdańsk. Po zakończeniu edukacji osiadł w Krakowie, gdzie jego rodzina posiadała kamienicę na ul. Floriańskiej. W 1655 r. wstąpił do tamtejszego cechu malarzy. Za zasługi polityczne z czasu wojny ze Szwecją król Jan Kazimierz nadał mu w 1657 r. przywilej królewskiego serwitora (*servitor actualis*), co wyłączało go z jurysdykcji miejskiej i podległości cechowej. Potem przywilej ten potwierdzali kolejni królowie: Michał Korybut Wiśniowiecki (1669), a następnie Jan III Sobieski (1681). Mimo tego Trycjusz aż do 1671 r. pozostawał związany z cechem malarzy krakowskich.

Artysta specjalizował się w malarstwie portretowym. Wykonywał liczne wizerunki przedstawicieli rodzin królewskich i magnackich, dostojników kościelnych, a także profesorów Akademii Krakowskiej. Najlepszym przykładem jego kunsztu jest niedatowany portret polskiego króla Jana III Sobieskiego ze zbiorów Muzeum Pałacu Jana III w Wilanowie (il. 5) oraz powstały w 1678 r. wizerunek biskupa krakowskiego Jan Zadzika z kolekcji Zamku Królewskiego na Wawelu. Trycjusz tworzył jednak także obrazy religijne. Najczęściej były to wielkoformatowe obrazy ołtarzowe, jak hieratyczny *Św. Florian* z 1686 r. w ołtarzu głównym w kościele parafialnym pw. św. Floriana w Krakowie czy powstałe w tym samym czasie płótna *Ukrzyżowanie Chrystusa* i *Chrystus w ogrójcu* w nastawie głównej w kościele parafialnym pw. św. Piotra i św. Pawła w podkrakowskich Bolechowicach.

Dzieła Trycjusza są utrzymane we wczesnobarokowej stylistyce, naznaczonej wpływami głównie malarstwa niderlandzkiego. Figury na obrazach ukazywał on w statycznych i konwencjonalnych pozach, zazwyczaj zachowywał ciemną kolorystykę i stosował stonowane, mało kontrastujące barwy. W swej twórczości

¹¹ Jak dotąd artysta ten nie doczekał się książkowej monografii. Z dotychczasowych publikacji na jego temat zob. m.in.: Zygmunt Batowski. 1939. Tricius (Trycjusz) Jan. W *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von Antike bis zur Gegenwart*. T. 33. Red. Hans Vollmer, 397–398. Leipzig: W. Engelmann; Franciszek Stolat. 1970. „Nieznany obraz Jana Tricjusza”. *Biuletyn Historii Sztuki* 32: 164–170; Andrzej Ryszkiewicz. 1971. *Wstęp*. W *Malarstwo polskie. Manierizm. Barok*. Red. Michał Walicki, Władysław Tomkiewicz, 45. Warszawa: „Auriga” Oficyna Wydawnicza. 377–382; Anna Jasińska. 2016. „Grupa portretów profesorów Akademii Krakowskiej malowanych przez Jana Tricjusza: badania technologiczne i ich znaczenie dla atrybucji obrazów”. *Biuletyn Historii Sztuki* 78 (2): 219–248; Jerzy Żmudziński. 2015. Jan Trycjusz (2.02.2020). https://www.wilanow-palac.pl/jan_trycjusz.html.

portretowej z powodzeniem odwoływał się do konwencji portretu sarmackiego i to nie tylko w wizerunkach przedstawicieli magnaterii, lecz także w niektórych konterfektach królewskich, o czym najlepiej świadczy całopostaciowy portret Jana III Sobieskiego z 1677 r. ze zbiorów Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Co ważne, jako jeden z nielicznych polskich malarzy Trycjusz często sygnował i datował swoje obrazy, co dzisiaj – jak pokazuje choćby przykład strzeleckiego obrazu – znacznie ułatwia badaczom przypisywanie mu nieznanych wcześniej dzieł.

Choć obraz ten, jako kopia cudownej ikony Matki Boskiej Śnieżnej, jest wyjątkowy w twórczości Trycjusza – nie znamy bowiem żadnego innego dewocyjnego wizerunku maryjnego, który wyszedłby z jego pracowni, a ostatnia konserwacja dodatkowo spowodowała znaczną zmianę formalnego charakteru dzieła – to jednak nadal wykazuje ono ściśle analogie formalne z innymi sygnowanymi pracami artysty. Matka Boska i Jezus mają charakterystyczne owalne oczy i idealnie półokrągłe brwi. Usta są delikatnie podkreślone światłocieniem. Podobnie podkreślony jest podbródek. Przedramiona są pulchne, dłonie dość smukłe z długimi, giętkimi palcami. Postacie ukazane są na ciemnym tle utrzymanym w odcieniach brązu. Nie ulega wątpliwości – w ołtarzu głównym w strzeleckiej świątyni znajduje się autentyczne dzieło nadwornego malarza trzech polskich królów! Pozostaje nam jeszcze tylko podjąć próbę znalezienia odpowiedzi na pytanie: Jak ten wyborny obraz krakowskiego malarza znalazł się w kościele parafialnym pw. św. Wawrzyńca w Strzelcach Opolskich – na Górnym Śląsku?

Lektura protokołów wizytacyjnych tej świątyni z lat 1679, 1687 i 1697 pozwala nam jednoznacznie stwierdzić, że obrazu Matki Boskiej Śnieżnej nie było jeszcze wtedy w strzeleckim kościele¹². Dzieło to nie zostało bowiem wymienione ani w opisach ołtarza głównego i tabernakulum oraz ołtarzy bocznych, ani na szczególnej liście cennych elementów wyposażenia kościoła, które były przechowywane w zakrystii. Zatem kopia cudownego wizerunku Matki Boskiej Śnieżnej musiała trafić do świątyni w Strzelcach Opolskich dopiero na krótko przed 1712 r., kiedy to we wrocławskiej pracowni Königa powstała rzeźbiarska „gloria”. Fundatorem wystawnej oprawy obrazu był ówczesny strzelecki proboszcz, Martin Kaniowitz (zm. 20 I 1719)¹³.

Ten urodzony w Raciszewie koło Olesna ksiądz objął parafię pw. św. Wawrzyńca 25 listopada 1695 r. Był osobą ambitną, znakomicie wykształconą i wielce zasłużoną

¹² Josef Jungnitz. 1904. *Visitationsberichte der Diözese Breslau. Archidiakonat Oppeln*. T. 2. Breslau: Veröffentlichungen aus dem Fürstbischöflichen Diözesan-Archive zu Breslau, 75–76, 344.

¹³ Więcej na temat rządów Kaniowitza w strzeleckiej parafii zob.: Nowack. 1924. *Geschichte der Pfarrei Gross Strehlitz in Oberschlesien*, 68–72.

dla Kościoła katolickiego. Legitymował się tytułami doktora filozofii i teologii, piastował zaszczytną funkcję kanonika kapituły przy kościele kolegiackim pw. Krzyża Świętego w Opolu, był także papieskim protonotariuszem (infułat) i kawalerem Orderu Złotej Ostrogi, co przyniosło mu nobilitację i prawo do posiadania własnego herbu. Jego wyjątkowo wysoka, jak na strzeleckie realia, pozycja w hierarchii kościelnej oraz spore dochody szybko znalazły wyraz w fundacjach na polu sztuki. To właśnie on w 1697 r. zamówił we wrocławskiej pracowni Königa wykonanie nowego ołtarza głównego do strzeleckiej świątyni, a piętnaście lat później postanowił wzbogacić go o rzeźbiarską „glorię” z obrazem Matki Boskiej Śnieżnej. Co ważne, była ona bez wątpienia wzorowana na rzeźbiarskiej oprawie cudownego wizerunku *Salus Populi Romani* w bazylice *Santa Maria Maggiore* w Rzymie. Najprawdopodobniej zawdzięczamy to bezpośredniej znajomości rzymskiego pierwowzoru przez proboszcza Kaniowitza, który formalnie był urzędnikiem papieskiej kurii. Powtórzone zostały nie tylko figury aniołów (z niewielkimi zmianami ich układu), lecz także kształt i wymiary szklanej kasety na obraz. Nie ulega wątpliwości, że rzeźbiarska „gloria” była tworzona specjalnie jako oprawa kopii cudownego wizerunku Matki Boskiej Śnieżnej pędzla Trycjusza, który już wtedy musiał znajdować się w posiadaniu proboszcza Kaniowitza.

Nie wiemy jednak skąd on pozyskał powstałe 49 lat wcześniej dzieło. Kopia cudownego wizerunku Matki Boskiej Śnieżnej o stosunkowo sporych rozmiarach została wykonana zapewne jako obraz kultowy najprawdopodobniej z przeznaczeniem do publicznej adoracji w ołtarzu. Jego powstanie było wyrazem niezwykle popularnego w Europie i na ziemiach polskich kultu ikony *Salus Populi Romani*¹⁴, który w 1. połowie XVII w. dotarł także i na Górny Śląsk¹⁵.

Obraz Trycjusza, wykonany najprawdopodobniej na podstawie reprodukcyjnej grafiki autorstwa Hieronymusa Wierixa, mógł zatem zdobić ołtarz stojący w nieznanym obecnie kościele, nieznaney samotnie usytuowanej kaplicy lub nawet kaplicy pałacowej.

Możemy jednak z dużym prawdopodobieństwem przyjąć, że nie była to kaplica pałacu Colonnów w Strzelcach Opolskich. Choć przedstawiciele tego ary-

¹⁴ Michał Gronowski. 2018. Matka Boża Śnieżna (Sancta Maria Maior / Salus Populi Romani) w Polce. Prolegomena do badań nad rozwojem kultu i wizerunków. W *Kościół w Polsce. Dzieje i kultura*. T. 17. Red. Jan Walkusz, 197–198. Lublin: Wydawnictwo KUL.

¹⁵ Świadczy o tym powstały ok. połowy XVII w. obraz Matki Boskiej Śnieżnej w całopostaciowej wersji, który dotrwał do naszych czasów w kościele parafialnym pw. Wszystkich Świętych w Gliwicach. Dzieło to było wzorowane na kopii cudownego wizerunku znajdującej się w kościele klasztornej Dominikanek pw. Matki Boskiej Śnieżnej w Krakowie. Zob.: Jerzy Gorzelik. 2014. *Rezydencja – klasztor – miasto. Sztuka Górnego Śląska wobec tradycji konfesjonalizacji*. Gliwice: Muzeum w Gliwicach, 245–247.

stokratycznego hrabiowskiego rodu jako właściciele miasta w latach 1650–1807 dbali o jego rozwój i bardzo dobrze zapisali się w historii tego grodu¹⁶, to jednak z miejscowymi proboszczami łączyły ich przez długi czas napięte relacje¹⁷. Źródłem problemów było przejście Gustava Colonna (1630–1686) na protestantyzm przed 1668 r. i jego wrogi stosunek do Kościoła katolickiego i katolików. Dzieliła go z nim jego żona, Anna Margaretha z domu von Schellendorf (1636–1695), także protestantka, która po śmierci męża sprawowała samodzielne rządy w Strzelcach Opolskich i Toszku. Sytuacja ta nie zmieniła się po przejściu strzeleckich dóbr przez jej syna, Karla Samuela Leonharda Colonnę (1674–1752). Choć był on żarliwym katolikiem, to jednak toczył ciągle spory z proboszczem Kaniowiczem i jego następcami. Ich apogeum przypadło na 1711 r., kiedy to w wyniku ostrego zatargu z hrabią o prawo do zakupu młyna w mieście proboszcz Kaniowitz został nawet skazany na trzy tygodnie domowego aresztu w Opolu i zmuszony do upokarzających przeprosin hrabiemu¹⁸. Trudno zatem przypuszczać, by sympatyzujący z protestantami Gustav Colonna mógł zamówić katolicki obraz maryjny, a jeszcze trudniej, by Karl Samuel Leonhard Colonna mógł obdarować tym cennym wizerunkiem skonfliktowanego z nim strzeleckiego proboszcza.

Niezależnie od tego, kto był fundatorem kopii cudownego wizerunku Matki Boskiej Śnieżnej, to jednak odkrycie w kościele parafialnym pw. św. Wawrzyńca w Strzelcach Opolskich dzieła namalowanego przez rezydującego w Krakowie nadwornego malarza królów polskich każe na nowo spojrzeć na artystyczne afiliacje fundacji sztuki na terenie księstwa opolsko-raciborskiego z okresu jego przynależności w formie zastawu do Rzeczypospolitej Obojga Narodów (1646–1666). Dotąd bowiem sądzono, że ta krótka polityczna przynależność, której najbardziej jaskrawym przejawem był pobyt na tym terenie dworu króla Jana Kazimierza oraz licznych dostojników świeckich i kościelnych w czasie szwedzkiego potopu (1655–1656)¹⁹, miała nikłe odbicie w ówczesnych fundacjach na polu sztuki.

¹⁶ Zob.: Karol Jońca. 1963. *Dzieje gospodarcze i społeczne Strzelca Opolskich*. W *600 lat Strzelca Opolskich. Referaty na konferencję naukową*, 19–23. Opole: Instytut Śląski w Opolu; Karol Jońca. 1970. *Zarys dziejów Strzelca Opolskich (do roku 1945)*. W *Ziemia Strzelecka. Szkice monograficzne*. Red. Władysław Dziewulski, Janusz Kroszeł, 67–70. Wrocław: Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Daniel Macioł. 2016. „Rola Colonnów w rozwoju gospodarczym i kulturalnym Opolszczyzny. Prologmena”. *Kwartalnik Opolski* 2 (3): 53–62.

¹⁷ Szerzej na ten temat zob.: Alfons Nowack. 1902. *Die Reichsgrafen Colonna, Freiherrn von Fels, auf Gross-Strehlitz, Tost und Tworog in Oberschlesien*. Gross Strehlitz: A. Wilpert, 24–45.

¹⁸ Nowack. 1924. *Geschichte der Pfarrei Gross Strehlitz in Oberschlesien*, 70.

¹⁹ Na zamku Colonnów w Strzelcach Opolskich schronił się wówczas arcybiskup gnieźnieński, prymas Andrzej Olszowski wraz ze swoim dworem i kilkoma prałatami. Zob.: Władysław Czaplinski. 1979. Andrzej Olszowski (1621–1677). W *Polski słownik biograficzny*. Red. Emanuel Roztworowski, 42–46. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk: Polska Akademia Umiejętności. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich.

Górnośląscy fundatorzy mieli się nadal kierować ku artystycznym centrom z terenu monarchii habsburskiej, zwłaszcza pobliskich Moraw oraz Dolnego Śląska²⁰. Obecność dzieła Trycjusza w ołtarzu głównym strzeleckiej świątyni pokazuje, że ten sąd nie do końca jest słuszny, a „polskich” fundacji na terenie księstwa opolsko-raciborskiego było najprawdopodobniej więcej, niż dotąd sądzono. Dalsze badania naukowe wykażą, jaka wielka była ich ilość.

Bibliografia:

- Batowski Zygmunt. 1939. Tricius (Trycjysz) Jan. W *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von Antike bis zur Gegenwart*. T. 33. Red. Hans Vollmer, 397. Leipzig: W. Engelmann.
- Brzezicki Sławomir, Nielsen Christine, Grajewski Grzegorz, Popp Dietmar. Red. 2006. *Zabytki sztuki w Polsce – Śląsk*. Warszawa: Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków.
- Chrzanowski Tadesz. 1974. *Rzeźba lat 1550–1650 na Śląsku Opolskim*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Czapliński Władysław. 1979. Andrzej Olszowski (1621–1677). W *Polski słownik biograficzny*. Red. Emanuel Roztworowski, 42–46. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk: Polska Akademia Umiejętności. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich.
- Gorzelik Jerzy. 2014. *Rezydencja – klasztor – miasto. Sztuka Górnego Śląska wobec tradycji konfesjonalizacji*. Gliwice: Muzeum w Gliwicach.
- Gronowski Michał. 2018. Matka Boża Śnieżna (Sancta Maria Maior / Salus Populi Romani) w Polsce. Prolegomena do badań nad rozwojem kultu i wizerunków. W *Kościół w Polsce. Dzieje i kultura*. T. 17. Red. Jan Walkusz, 197–264. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Jasińska Anna. 2016. „Grupa portretów profesorów Akademii Krakowskiej malowanych przez Jana Trycjusza: badania technologiczne i ich znaczenie dla atrybucji obrazów”. *Biuletyn Historii Sztuki* 78 (2): 219–248.
- Jońca Karol. 1963. Dzieje gospodarcze i społeczne Strzelec Opolskich. W *600 lat Strzelec Opolskich. Referaty na konferencję naukową*, 3–41. Opole: Instytut Śląski w Opolu.

²⁰ Zob.: Jerzy Gorzeliak. 2005. Sztuka nowożytna 1526–1740–1800. W *Sztuka Górnego Śląska od średniowiecza do końca XX wieku*. Red. Ewa Chojecka, 116–118. Katowice: Muzeum Śląskie.

- Jońca Karol. 1970. Zarys dziejów Strzelc Opolskich (do roku 1945). W *Ziemia Strzelecka. Szkice monograficzne*. Red. Władysław Dziewulski, Janusz Kroszel, 51–86. Wrocław: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Jungnitz Josef. 1904. *Visitationsberichte der Diözese Breslau. Archidiakonat Oppeln*. T. 2. Breslau: Veröffentlichungen aus dem Fürstbischöflichen Diözesan-Archiv zu Breslau.
- Kalinowski Konstanty. 1986. *Rzeźba barokowa na Śląsku*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kolbiarz Artur. 2011. Perspektywy badań nad twórczością Johanna Christopha Königa. W *Między Wrocławiem a Lwowem. Sztuka na Śląsku, w Małopolsce i na Rusi Koronnej w czasach nowożytnych*. Red. Andrzej Betlej, Katarzyna Brzezina-Scheuerer, Piotr Oszczanowski, 183–191. Wrocław: Acta Universitatis Wratislaviensis 3291. Historia Sztuki, 31.
- Kozielec Andrzej. Red. 2017. *Malarstwo barokowe na Śląsku*. Wrocław: Via Nova.
- Krause Walter. 1933. *Grundriss eines Lexikons bildender Künstler und Kunsthandwerker in Oberschlesien, von den Anfängen bis zur Mitte des 19. Jahrhunderts*. T. 1. Oppeln: Der Oberschlesier.
- Ewa Dwurnik-Gutowa, Elżbieta Symbratowicz. 1961. Powiat Strzelecki. W *Katalog zabytków sztuki w Polsce. Województwo opolskie*. T. 7. Red. Tadeusz Chrzanowski, Marian Komecki, 42. Warszawa: Instytut Sztuki PAN.
- Macioł Daniel. 2016. „Rola Colonnów w rozwoju gospodarczym i kulturalnym Opolszczyzny. Prologmena”. *Kwartalnik Opolski* 2 (3): 53–62.
- Nowack Alfons. 1902. *Die Reichsgrafen Colonna, Freiherrn von Fels, auf Gross-Strehlitz, Tost und Tworog in Oberschlesien*. Gross Strehlitz: A. Wilpert.
- Nowack Alfons. 1924. *Geschichte der Pfarrei Gross Strehlitz in Oberschlesien*. Gross Strehlitz: A. Wilpert.
- Ryszkiewicz Andrzej. 1971. *Malarstwo polskie. Manieryzm. Barok*. Wstęp. Michał Walicki. Władysław Tomkiewicz. Warszawa: „Auriga” Oficyna Wydawnicza.
- Stolot Franciszek. 1970. „Nieznany obraz Jana Tricjusza”. *Biuletyn Historii Sztuki* 32: 164–170.
- Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu. Katalog zabytków ruchomych, Strzelce Opolskie, kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca. *Obraz – Matka Boska Śnieżna z Dzieciątkiem*.
- Jerzy Żmudziński. 2015. Jan Trycjusz (2.02.2020). https://www.wilanow-palac.pl/jan_trycjusz.html.

MARTYNA WĘGLARSKA, magister filologii polskiej, studentka ostatniego roku historii sztuki w Instytucie Historii Sztuki na Uniwersytecie Wrocławskim. E-mail: marty-naweglarska@gmail.com

1. Johann Christoph König, *Oltarz główny*, 1697–1712, drewno, kościół pw. św. Wawrzyńca w Strzelcach Opolskich, fot.: A. Kolbiarz

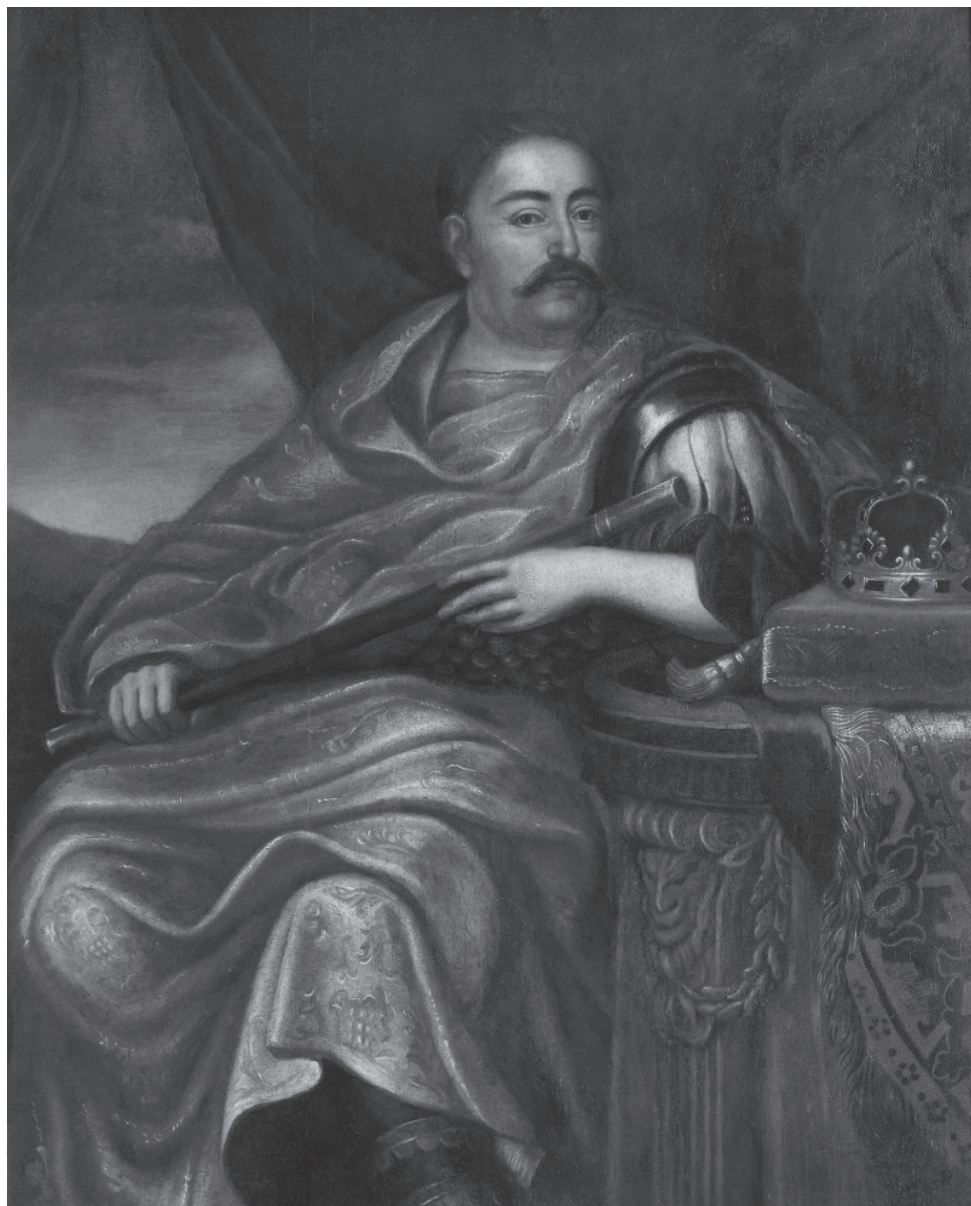
2. Jan Trycjusz, *Matka Boska Śnieżna*, 1663, olej na płótnie, kościół pw. św. Wawrzyńca w Strzelcach Opolskich, fot.: A. Kozieł

3. Autor nieznany, *Salus Populi Romani*, XII w., olej na desce,
Santa Maria Maggiore, © Wikimedia commons

4. Jan Trycjusz, *Matka Boska Śnieżna*, 1663, olej na płótnie, kościół pw. św. Wawrzyńca w Strzelcach Opolskich, fot.: A. Kozieł (detal)

5. Jan Trycjusz, *Jan III Sobieski*, 1678, olej na płótnie,
Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, fot.: Z. Reszka
© https://www.wilanow-palac.pl/image.php/15766/jan_iii_sobieski_calopostaciowo_baner.jpg